

POJEDINA PRAVA OSOBA OBOLJELIH OD MALIGNIH BOLESTI

Kratki sadžaj:

Uvod	1
Kome je Vodič namijenjen	1
O kojim pravima je riječ kad se govori o “pravima osoba s malignim oboljenjima”?	1
1. Prava iz sustava zdravstvenog osiguranja	3
2. Prava iz sustava mirovinskog osiguranja	11
3. Prava iz sustava socijalne skrbi	15
4. Prava u vezi s radnim odnosima	22
5. Druga prava	26

Uvod

Ovaj vodič nastao je u cilju dodatnog informiranja osoba oboljelih od malignih bolesti o njihovim pojedinim pravima na putu do ozdravljenja te kako bi osobe kojima je namijenjen lakše došle do informacija o pravima koje potencijalno mogu ostvariti.

Sve informacije navedene u ovom vodiču isključivo su informativnog karaktera te ne predstavljaju individualizirani pravni savjet. U slučaju potrebe za konkretnim pravnim savjetom, slobodno nam se obratite.

Napominjemo da je Vodič izrađen imajući u vidu važeće odredbe relevantnih pravnih propisa na dan 1. rujna 2023. godine.

Kome je Vodič namijenjen?

Vodič je namijenjen svim osobama koje su trenutno u procesu liječenja od malignih bolesti, kao i osobama koji su u postupku oporavka nakon prebolijevanja maligne bolesti. U vodiču je poseban fokus stavljen na određena socijalna prava koja mogu ostvariti osobe sa slabijim imovinskim statusom.

O kojim pravima je riječ kad se govori o “pravima osoba s malignim oboljenjima”?

U Republici Hrvatskoj ne postoji pojedinačni zakonski i/ili podzakonski propis u kojem bi bila obuhvaćena sva prava koja eventualno mogu ostvariti osobe s malignim oboljenjima. Navedeno iz razloga što osobe s malignim oboljenjima u pravilu ne ostvaruju posebna prava,

već ta prava nerijetko ovise i o određenim drugim kriterijima (stupanj invaliditeta, socijalni status itd.). Neka od prava koja ostvaruju osobe s malignim oboljenjima su sljedeća:

<ul style="list-style-type: none">
• Prava iz sustava zdravstvenog osiguranja;
<ul style="list-style-type: none">
• Prava iz sustava mirovinskog osiguranja;
<ul style="list-style-type: none">
• Prava iz sustava socijalne skrbi;
<ul style="list-style-type: none">
• Prava u vezi s radnim odnosima;
<ul style="list-style-type: none">
• Druga prava

U nastavku ovog vodiča detaljnije obrađujemo pojedina prava unutar navedenih sustava, odnosno eventualna posebna prava koja osoba s malignim oboljenjima može ostvariti u Republici Hrvatskoj.

1. PRAVA IZ SUSTAVA ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA

Koja su osnovna prava iz sustava zdravstvenog osiguranja i kako ih osoba može ostvariti?

Osoba može ostvariti prava iz sustava zdravstvenog osiguranja samo ako ima status osigurane osobe pri Hrvatskom zavodu za zdravstveno osiguranje (dalje u tekstu: Zavod). Na obvezno zdravstveno osiguranje obvezne su se osigurati sve osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj i stranci s odobrenim stalnim boravkom ili dugotrajnim boravištem u Republici Hrvatskoj, ako međunarodnim ugovorom, odnosno posebnim zakonom nije drukčije određeno.¹

Pod određenim okolnostima i druge osobe imaju mogućnost steći prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja.

Prava iz zdravstvenog osiguranja obuhvaćaju:

1. pravo na zdravstvenu zaštitu,
2. pravo na novčane naknade.

Što obuhvaća pravo na zdravstvenu zaštitu?

Pravo na zdravstvenu zaštitu, među ostalim, obuhvaća:

1. primarnu zdravstvenu zaštitu,
2. specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu,
3. bolničku zdravstvenu zaštitu,
4. pravo na lijekove koji su utvrđeni osnovnom i dopunskom listom lijekova Zavoda,
5. dentalna pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom dentalnih pomagala Zavoda,
6. ortopedska i druga pomagala koja su utvrđena osnovnom i dodatnom listom ortopedskih i drugih pomagala Zavoda,
7. zdravstvenu zaštitu u drugim državama članicama, ugovornim državama i trećim državama.

Je li takva zdravstvena zaštita besplatna?

Zdravstvena zaštita za liječenje zloćudnih bolesti je besplatna.

Načelno je osigurana osoba dužna u određenom postotku sudjelovati u ukupnim troškovima pružene zdravstvene zaštite. Osigurana osoba može u takvim troškovima sudjelovati kroz sustav dopunskog zdravstvenog osiguranja ili neposredno plaćanjem usluge.

¹ Članak 4. stavak 1. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

Međutim, bitno je istaknuti da Zavod osigurava plaćanje zdravstvenih usluga u cijelosti za cjelokupno liječenje zloćudnih bolesti² te osigurana osoba ne bi trebala sudjelovati u troškovima takve zdravstvene zaštite.

Imam li pravo liječiti se u inozemstvu na trošak Zavoda?

Pravo na upućivanje na liječenje zloćudne bolesti osigurana osoba može ostvariti ako se radi o potrebi liječenja koje se ne provodi u ugovornim zdravstvenim ustanovama u Republici Hrvatskoj, a može se uspješno provesti u drugoj državi.

Pravo na liječenje u inozemstvu može ostvariti i osigurana osoba za koju je tijekom liječenja u ugovornoj zdravstvenoj ustanovi u Republici Hrvatskoj, zbog nemogućnosti nastavka uspješnog liječenja u toj ili u drugoj ugovornoj zdravstvenoj ustanovi u Republici Hrvatskoj na sekundarnoj i tercijarnoj razini zdravstvena ustanova dala prijedlog za premještaj i daljnje liječenje u inozemnoj zdravstvenoj ustanovi.³

Osigurana osoba mora podnijeti zahtjev i uz njega priložiti odgovarajuću dokumentaciju.⁴ O takvom pravu u prvom stupnju odlučuje rješenjem ovlašteni radnik Direkcije Zavoda.

Rješenjem se, u skladu s nalazom, mišljenjem i ocjenom liječničkog povjerenstva Direkcije Zavoda, određuje: (1.) država i zdravstvena ustanova gdje će se liječenje provesti, (2.) vrsta i metoda liječenja, (3.) razlozi zbog kojih se odobrava liječenje u inozemstvu, (4.) vrijeme trajanja liječenja, (5.) vrsta prijevoznog sredstva, (6.) potreba pratnje i pratitelj (član obitelji, druga osoba ili stručna medicinska pratnja), (7.) obveza sudjelovanja osigurane osobe u troškovima zdravstvene zaštite, (8.) obveza sudjelovanja u troškovima zdravstvene zaštite u skladu s međunarodnim ugovorom, (9.) način podmirenja troškova liječenja, (10.) potreba smještaja pratitelja uz dijete i način podmirenja troškova smještaja, (11.) obveza osigurane osobe o dostavljanju izvješća o obavljenom liječenju.

Takvo rješenje mora se izvršiti u roku od 90 dana od dana kada je osigurana osoba primila rješenje. Iznimno se takav rok na zahtjev osigurane osobe može i produžiti.

Što obuhvaća pravo na novčane naknade?

Pravo na novčanu naknadu u okviru sustava zdravstvenog osiguranja, među ostalim, podrazumijeva:

² Članak 19., stavak 2., točka 11. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

³ Članak 28. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu korištenja prekogranične zdravstvene zaštite ("Narodne novine" br. 160/13., 11/15., 16/15., 113/16., 34/18.)

⁴ Članak 26. Pravilnika o pravima, uvjetima i načinu korištenja prekogranične zdravstvene zaštite ("Narodne novine" br. 160/13., 11/15., 16/15., 113/16., 34/18.)

- naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti, odnosno spriječenosti za rad zbog korištenja zdravstvene zaštite, odnosno eventualno drugih okolnosti navedenih u zakonu (u daljnjem tekstu: naknada plaće),
- novčanu naknadu zbog nemogućnosti obavljanja poslova na temelju kojih se ostvaruju drugi primici od kojih se utvrđuju drugi dohoci, sukladno propisima o doprinosima za obvezna osiguranja,
- naknadu za troškove prijevoza u vezi s korištenjem zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja,
- naknadu za troškove smještaja jednom od roditelja ili osobi koja se skrbi o djetetu za vrijeme bolničkog liječenja djeteta, u iznosu i pod uvjetima utvrđenim općim aktom Zavoda.

Kako se utvrđuje i koliko iznosi novčana naknada (naknada plaće) za vrijeme privremene nesposobnosti za rad (bolovanja)?⁵

Utvrđivanje točnog iznosa naknade plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad ovisi o čitavom nizu okolnosti te ga u pravilu nije moguće generalno unaprijed odrediti za sve osiguranike.

Naime, točan iznos naknade plaće, među ostalim, ovisi o: okolnosti na čiji teret pada isplata takvog iznosa, o kakvoj vrsti bolovanja / privremene nesposobnosti za rad je riječ, iznosu plaće koju je radnik ostvarivao prije otvaranja bolovanja, duljini bolovanja itd.

Ako je riječ o privremenoj nesposobnosti za rad (bolovanju) zbog liječenja zloćudne bolesti, situacija je sljedeća:

- naknada plaće određuje se od **osnovice za naknadu plaće**;
- od osnovice za naknadu plaće potrebno je razlikovati **proračunsku osnovicu**;
- osnovicu naknade plaće čini prosječni iznos plaće koja je osiguraniku isplaćena u posljednjih šest mjeseci prije mjeseca u kojem je nastupio slučaj na osnovi kojeg se stječe pravo na naknadu plaće, odnosno od kojeg je posao privremeno nesposoban za rad (bolovanje)⁶. Proračunska osnovica je fiksna i određena Zakonom o izvršavanju državnog proračuna Republike Hrvatske. Proračunska osnovica za 2023. godinu iznosi 441,44 EUR⁷;
- primanja na osnovi kojih se utvrđuje prethodno navedena osnovica za naknadu plaće uključuje, među ostalim, i:
  - i) redovnu mjesečnu plaću;

⁵ Članak 54. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

⁶ Članak 54. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

⁷ Članak 39. Zakona o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2023. godinu ("Narodne novine" br. 145/22., 63/23.)

ii) naknadu plaće koja je osiguranu isplaćena za vrijeme odsutnosti s rada (primjerice za vrijeme godišnjeg odmora, plaćenog dopusta ili eventualnog prethodno bolovanja);

- prvih 42. dana privremene nesposobnosti za rad isplata naknade je na teret poslodavca. Od 43. dana bolovanja naknadu i dalje plaća poslodavac, ali za razliku od prva 42. dana bolovanja, od 43. dana bolovanja poslodavac ima od HZZO-a pravo povrata isplaćene naknade radniku;
- naknada plaće ne može biti niža od 70% osnovice za naknadu plaće, s time da kao mjesečni iznos za puno radno vrijeme ne može biti niža od 25% proračunske osnovice (110,36 EUR)⁸;
- Maksimalni iznos naknade koji osoba može ostvariti preko Zavoda ne može za puno radno vrijeme iznositi više od proračunske osnovice uvećane za 28 %, odnosno više od **565,04 EUR-a**.

Primjerice, ako bi osoba koja ostvaruje mjesečnu neto plaću u iznosu od 1000,00 EUR postala privremeno nesposobna za rad zbog liječenja zloćudne bolesti, izračun naknade plaće bi u pravilu trebao izgledati na sljedeći način:

- prva 42. dana bolovanja osoba ostvaruje minimalno iznos od **700,00 EUR** naknade plaće (70% od osnovice naknade plaće koja se izračunava na temelju prosjeka posljednjih šest mjesečnih plaća). Teret takve naknade plaće snosi poslodavac;
- nakon toga, od 43. dana bolovanja trošak naknade plaće pada na Zavod (HZZO), a slijedom čega osoba i dalje ostvaruje 70% iznos osnovice, ali do maksimalnog gornjeg iznos od **565,04 EUR-a** koji se može isplatiti na teret HZZO-a;

S druge strane, ako bi osoba ostvarivala primjerice prosječnu mjesečnu neto plaću u iznosu od primjerice 100,00 EUR, onda bi naknada plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad iznosila **110,36 EUR** za svo vrijeme trajanja privremene nesposobnosti za rad, a sve budući da takva naknada ne može biti niža od 25% proračunske osnovice, neovisno o tome na čiji teret se isplaćuje;

Što ako smatrate da Vam je poslodavac utvrdio netočan iznos naknade plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad?

Uvijek je jednostavno pokušati s poslodavcem iskomunicirati odgovarajuće nesporazume koji su možda nastali prilikom isplate plaće i/ili naknade plaće.

Međutim, ako to nije moguće i/ili to ne smatrate svrsishodnim, možete se obratiti HZZO-u. Naime, kad poslodavac osiguraniku ne utvrdi pravilno iznos naknade plaće, osiguranik ima pravo u roku od 30 dana od dana dospijeca isplate plaće kod tog poslodavca podnijeti zahtjev regionalnom uredu odnosno područnoj službi HZZO-a za obračun pripadajuće naknade plaće.

⁸ Članak 55. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

Po zaprimanju zahtjeva HZZO će obračunati naknadu plaće i obračun dostaviti osiguraniku i poslodavcu najkasnije u roku od 15 dana od dana zaprimanja zahtjeva.

Poslodavac je obvezan osiguraniku isplatiti naknadu plaće sukladno obračunu koji je dostavio HZZO najkasnije u roku od 15 dana od dana zaprimanja obračuna naknade plaće.

Novčanom kaznom za prekršaj kaznit će se poslodavac ako ne isplati naknadu plaće u skladu s obračunom koji je dostavio HZZO najkasnije u roku od 15 dana od dana zaprimanja obračuna naknade plaće.

Koji su preduvjeti za ostvarivanje prava na naknadu za vrijeme privremene nesposobnosti za rad?

Preduvjet za ostvarivanje prava na naknadu plaće zbog privremene nesposobnosti za rad **u punom iznosu** osnovice jest ostvareni staž osiguranja u Zavodu od najmanje 9 mjeseci neprekidno ili 12 mjeseci s prekidima u protekle dvije godine.

Navedeno se odnosi na staž pri Zavodu ostvaren s osnove i) radnog odnosa, ii) obavljanja gospodarske djelatnosti ili obavljanja profesionalne djelatnosti samostalno u obliku zanimanja, iii) primanja naknade plaće nakon prestanka radnog odnosa odnosno prestanka obavljanja djelatnosti osobnim radom ostvarene prema Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju.

Osiguraniku koji ne ispunjava uvjet prethodnog osiguranja, za sve vrijeme trajanja privremene nesposobnosti za rad pripada naknada u iznosu od 25% proračunske osnovice (110,36 EUR) za puno radno vrijeme.

Koliko dugo imam pravo ostvarivati naknadu zbog privremene nesposobnosti za rad (bolesti) kod malignih oboljenja?⁹

Pravo na naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti za rad kao osigurana osoba imate sve dok izabрани doktor medicine primarne zdravstvene zaštite ne utvrdi da ste sposobni za rad.

Eventualno, takvo Vaše pravo može prestati i ranije ako bi se nalazom i mišljenjem Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom nadležnog za provođenje vještačenja (dalje u tekstu: Zavod za vještačenje) u svrhu ostvarivanja prava u području mirovinskog osiguranja utvrdilo da je zbog trajnih promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem utvrđena

⁹ Članak 52. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

- smanjena radna sposobnost uz preostalu radnu sposobnost;
- utvrđen djelomični gubitak radne sposobnosti ili
- potpuni gubitak radne sposobnosti;

U tom slučaju Vaše pravo na naknadu zbog privremene nesposobnosti za rad bi prestalo s danom zaprimanja obavijesti Zavoda za vještačenje te bi eventualno ostvarivali pravo na drugu odgovarajuću naknadu.

Hoće li mi se iznos naknade plaće zbog privremene nesposobnosti za rad nakon određenog vremena “smanjiti” zbog dugotrajnog bolovanja?

Načelno, osiguranik ima pravo na teret sredstava Zavoda, odnosno državnog proračuna ostvariti pravo na naknadu plaće za vrijeme privremene nesposobnosti počevši od prvoga dana utvrđene privremene nesposobnosti u maksimalnom trajanju od 18 mjeseci po istoj dijagnozi bolesti, bez prekida.

Dakle, ako su ispunjeni prethodno navedeni uvjeti (ostvareni staž osiguranja u Zavodu od najmanje 9 mjeseci neprekidno ili 12 mjeseci s prekidima u protekle dvije godine) osiguranik ostvaruje pravo na puni iznos naknade plaće zbog privremene nesposobnosti za rad u trajanju 18 mjeseci. Nakon proteka 18 mjeseci naknada se umanjuje te ostvarujete pravo na naknadu plaće u iznosu 50% zadnje isplaćene naknade plaće na ime te privremene nesposobnosti.

Međutim, ako ste osiguranik

- kojem je utvrđena privremena nesposobnost zbog liječenja zloćudnih bolesti;
- kojem je odobrena njega člana obitelji - djeteta oboljelog od zloćudne bolesti;
- čija je privremena nesposobnost u vezi s provođenjem hemodijalize ili peritonejske dijalize;
- čija je privremena nesposobnost u vezi s uzimanjem i presađivanjem dijelova ljudskog tijela;

ostvarivati ćete pravo na puni iznos naknade plaće i nakon proteka 18 mjeseci, i to sve dok izabрани doktor medicine primarne zdravstvene zaštite ne utvrdi da ste sposobni za rad, odnosno dok Zavod za vještačenje ne utvrdi smanjenje ili gubitak Vaše radne sposobnosti.

Od navedenog treba razlikovati moguće ograničenje visine naknade nakon proteka 42. dana bolovanja, a kad trošak takvog bolovanja “prelazi” s poslodavca na HZZO. U tom trenutku, ovisno o visini radnikove plaće koju je ostvarivao prije bolovanja, moguće je da se naknada plaće koja se isplaćuje radniku znatno smanji, a sve budući da u trenutku sastava ovog Vodiča maksimalni iznos naknade koji se može isplatiti radniku na teret HZZO-a iznosi 565,04 EUR-a.

Dakle, osiguraniku koji se liječi od zloćudne bolesti nakon proteka 42. dana privremene nesposobnosti za rad naknada se može ograničiti na iznos od 565,04 EUR-a (ako je prethodno ostvarivao veću naknadu od tog iznosa). Međutim, takva naknada se neće daljnje smanjivati za 50%, neovisno o tome ostane li osoba zbog liječenja od zloćudne bolesti privremeno nesposobna za rad i dulje od 18 mjeseci.

Mogu li takve novčane naknade biti predmetom ovrhe?

Takve novčane naknade izuzete su od ovrhe i ne mogu biti predmetom ovrhe¹⁰.

To znači da naknada koju primete s osnove privremene nesposobnosti za rad (bolovanja) ne smije biti ovršena. Pritom je svejedno je li netko izravno blokirao Vaš račun na FINA-i ili je Vašem poslodavcu podnio odgovarajuću ispravu na temelju koje bi se Vaša plaća trebala odmah ovršavati.

Navedeno vrijedi i ako ste potpisali izričitu izjavu da pristajete na pljenidbu plaće / drugog novčanog iznosa koji je inače izuzet od ovrhe, a sve budući da takva izjava ne proizvodi pravne učinke.

Međutim, da bi se takvo primanje izuzelo od ovrhe bitno je da na FINA-i otvorite i zaštićeni račun.

Tko isplaćuje i na čiji teret naknadu plaće zbog privremene nesposobnosti za rad?

Kao što je to prethodno već istaknuto, ako je riječ o privremenoj nesposobnosti za rad zbog liječenja od zloćudne bolesti, naknada plaće za prvih 42. dana privremene nesposobnosti za rad pada na trošak poslodavca te ju isplaćuje poslodavac.

Od 43. dana bolovanja, takva naknada pada na trošak HZZO-a. Naknadu i dalje isplaćuje poslodavac, ali za tako isplaćenu naknadu ima pravo povrata od HZZO-a.

Iznimka su osobe koje su navršile 70 godina života i imaju 15 godina ostvarenog mirovinskog staža na temelju nesamostalnog ili samostalnog rada. Naime, osiguranik koji je navršio 70 godina života i 15 godina mirovinskog staža nema pravo na naknadu plaće na teret sredstava obveznoga zdravstvenog osiguranja za vrijeme privremene nesposobnosti, već isključivo na teret sredstava poslodavca, odnosno na teret sredstava osiguranika obveznika uplate doprinosa.¹¹

¹⁰ Članak 36. stavak 3., Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

¹¹ Članak 50. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

Što ako nisam zadovoljan ocjenom izabranog doktora u vezi s utvrđivanjem privremene nesposobnosti (bolovanja)?¹²

Ako primjerice niste zadovoljni

- odlukom izabranog doktora o utvrđivanju postojanja razloga za privremenu nesposobnost za rad;
- odlukom izabranog doktora o prestanku privremene nesposobnosti za rad;
- ako izabrani doktor promijeni dijagnozu bolesti tijekom trajanja utvrđene privremene nesposobnosti;
- ako privremena nesposobnost za rad bude zaključena u postupku provođenja nadzora i kontrole privremene nesposobnosti za rad od strane ovlaštenog tijela,

možete zatražiti da Vam se izda rješenje u upravnom postupku i to na osnovi prethodno pribavljenog nalaza, mišljenja i ocjene liječničkog povjerenstva HZZO-a.

Liječničko povjerenstva HZZO-a je obvezno prije donošenja takvog nalaza, mišljenja i ocjene izvršiti pregled Vas osiguranika.

Ako ne bi bili zadovoljni utvrđenjima navedenim u takvom rješenju, svoja prava bi bili u mogućnosti ostvarivati u okviru upravnog postupka.¹³

¹² Članak 47. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

¹³ Članak 124. i 125. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.)

2. PRAVA IZ SUSTAVA MIROVINSKOG OSIGURANJA

Što je to invalidska mirovina?

Invalidska mirovina je mirovina koju ostvaruje osoba koja ima ispunjene odgovarajuće uvjete sukladno Zakonu o mirovinskom osiguranju.¹⁴

Postupak radi ostvarivanja takve mirovine pokreće se pred Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje.

Invalidska mirovina se određuje individualno, znači za svakog korisnika posebno i ovisi o svim okolnostima vezanima uz konkretnog korisnika mirovine.

Kad ostvarujem pravo na invalidsku mirovinu?

Da bi osoba ostvarila pravo na invalidsku mirovinu, potrebno je da kod osobe postoje sljedeći uvjeti:

- i) djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti
- ii) odgovarajući staž;

Ad i) djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti:

Djelomični gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika postoji smanjenje radne sposobnosti, a s obzirom na zdravstveno stanje, životnu dob, naobrazbu i sposobnost ne može se profesionalnom rehabilitacijom osposobiti za rad s punim radnim vremenom na drugim poslovima, ali može raditi najmanje 70% radnog vremena na prilagođenim poslovima iste ili slične razine obrazovanja koji odgovaraju njegovim dosadašnjim poslovima.¹⁵

Potpuni gubitak radne sposobnosti postoji kada kod osiguranika u odnosu na zdravog osiguranika iste ili slične razine obrazovanja, zbog promjena u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem, nastane trajni gubitak radne sposobnosti bez preostale radne sposobnosti.¹⁶

Ad ii) odgovarajući staž:

Ako je djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti nastao zbog bolesti i/ili ozljede izvan rada prije navršenih 65 godina života, pravo na invalidsku mirovinu osiguranik stječe ako mu navršeni mirovinski staž pokriva najmanje jednu trećinu radnog vijeka.

Radni vijek računa se od 20. godine života, a odnosi se na broj punih godina od dana kada je osiguranik navršio 20 godina života do dana nastanka djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti. Osiguraniku koji je nakon navršene 20. godine života završio

¹⁴ Zakon o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.)

¹⁵ Članak 39. stavak 3. Zakona o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.);

¹⁶ Članak 39. stavak 4. Zakona o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.);

preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij (viša stručna sprema stečena prema ranijim propisima), radni vijek računa se od navršene 23. godine života, a osiguraniku koji je završio preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij (visoka stručna sprema stečena prema ranijim propisima) od navršene 26. godine života.

Primjerice, kod osobe je nastao djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti u 40. godini života, a osoba je počela raditi i ostvarivati mirovinski staž u 30. godini života. Osoba nije studirala i ima završenu srednju školu. Takva osoba u 40. godini života imala bi 10 godina mirovinskog staža, a 20 godina radnog staža (budući da se radni staž računa od 20 godine života). Dakle, u konkretnom slučaju mirovinski staž bi pokrивao 50% radnog staža te bi osoba ostvarivala uvjet staža za ostvarivanje invalidske mirovine.

Bitno je napomenuti da se razdoblje radnog vijeka skraćuje i za stvarno razdoblje koje je osiguranik:

- proveo na dragovoljnom vojnom osposobljavanju ili obveznom služenju vojnog roka
- bio prijavljen kao nezaposlena osoba nadležnoj službi za zapošljavanje.

Za osiguranike kod kojih potpuni gubitak radne sposobnosti nastane prije navršene 30. odnosno 35. godine života kraći je uvjet staža (navršena jedna odnosno dvije godine staža osiguranja). Potpuni gubitak radne sposobnosti mora nastati za vrijeme osiguranja ili u roku jedne godine nakon prestanka osiguranja.

Ako je invalidnost osiguranika nastala zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, pravo na invalidsku mirovinu osiguranik stječe bez obzira na dužinu mirovinskog staža.

Tko ima pravo na privremenu invalidsku mirovinu?

Invalid rada koji se profesionalnom rehabilitacijom osposobio za rad za druge poslove, a nakon završene rehabilitacije je dugotrajno bio nezaposlen, ima pravo na privremenu invalidsku mirovinu prema sljedećim uvjetima:

- da je nezaposlenost trajala najmanje pet godina nakon završetka rehabilitacije;
- da je nezaposlenost trajala do navršene 58. godine života;

Invalid rada koji je završio profesionalnu rehabilitaciju i koji je nakon završene rehabilitacije nastavio raditi pa naknadno ostao nezaposlen ima pravo na privremenu invalidsku mirovinu pod prethodno navedenim uvjetima ako je na poziv nadležne službe za zapošljavanje bez odgađanja prihvatio ponudu o radu, odnosno ako nije odbio ponuđeni posao.

Razdoblje povremenog rada u ukupnom trajanju od šest mjeseci ne smatra se prekidom nezaposlenosti.

Što je to profesionalna rehabilitacija?

Profesionalna rehabilitacija je skup mjera i aktivnosti prema propisima o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom, a koje se provode radi osposobljavanja

invalida rada za rad uz očuvanje njegove preostale radne sposobnosti.¹⁷

Tko ima pravo na profesionalnu rehabilitaciju?

Pravo na profesionalnu rehabilitaciju imaju radnici i s njima prema posebnim propisima izjednačene osobe, obrtnici te osobe koje samostalno obavljaju profesionalnu djelatnost kod kojih je prije navršene 55. godine života nastalo smanjenje sposobnosti za rad uz preostalu radnu sposobnost.

Ako je smanjenje radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost nastalo zbog ozljede izvan rada ili bolesti, osiguranik ima pravo na profesionalnu rehabilitaciju ako ispunjava uvjete mirovinskog staža za stjecanje prava na invalidsku mirovinu.

Ako je smanjenje radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost nastalo zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti, osiguranik ima pravo na profesionalnu rehabilitaciju bez obzira na dužinu mirovinskog staža.

Profesionalnu rehabilitaciju osiguranika obavlja specijalizirana javna ustanova koja provodi profesionalnu rehabilitaciju osoba s invaliditetom. Uvjeti i način provedbe profesionalne rehabilitacije invalida rada uređuju se ugovorom koji Zavod sklapa s centrom za profesionalnu rehabilitaciju. Zavod ima pravo i dužnost provjeravati provodi li se profesionalna rehabilitacija invalida rada u skladu s ovim Zakonom i sklopljenim ugovorom.

Pravo na naknadu plaće u vezi s pravom na profesionalnu rehabilitaciju osiguraniku pripada:

- za vrijeme čekanja na profesionalnu rehabilitaciju;
- za vrijeme trajanja profesionalne rehabilitacije;
- za vrijeme čekanja zaposlenja nakon završene profesionalne rehabilitacije, ali najduže 12 mjeseci, odnosno 24 mjeseca (ovisno o uzroku smanjenja radne sposobnosti) pod uvjetom da se u roku od 30 dana od dana završetka profesionalne rehabilitacije prijavio nadležnoj službi za zapošljavanje.

Što je to naknada za tjelesno oštećenje?

Naknada za tjelesno oštećenje jest naknada koja se može ostvariti kada kod osiguranika nastane gubitak, značajnije oštećenje ili znatnija onesposobljenost pojedinog organa ili dijelova tijela što otežava normalnu aktivnost organizma i zahtijeva veće napore u obavljanju životnih potreba, bez obzira na to uzrokuje li ono ili ne uzrokuje smanjenje ili gubitak radne sposobnosti osiguranika.¹⁸

Pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja stječe osiguranik kod kojega tjelesno oštećenje od najmanje 30% nastane kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Bitno je napomenuti da ako osiguranik za isti slučaj tjelesnog oštećenja stekne pravo na naknadu prema Zakonu o mirovinskom osiguranju i pravo na naknadu prema drugim

¹⁷ Članak 44. Zakona o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.);

¹⁸ Članak 61. Zakona o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.);

propisima, može koristiti samo jedno od tih prava, prema vlastitom izboru.

Kako se određuje naknada za tjelesno oštećenje?

Naknada zbog tjelesnog oštećenja se određuje ovisno o postotku tjelesnog oštećenja u odgovarajućem postotku od osnovice i iznosi¹⁹:

Za tjelesno oštećenje od:	Stupanj:	Naknada iznosi u postotku od osnovice
100%	1	40%
90%	2	36%
80%	3	32%
70%	4	28%
60%	5	24%
50%	6	20%
40%	7	16%
30%	8	12%

Od 1. srpnja 2023. osnovica za određivanje novčane naknade zbog tjelesnog oštećenja koje je nastalo zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti iznosi 269,66 EUR / 2031,75 kn.

¹⁹ Članak 63. Zakona o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.);

3. PRAVA IZ SUSTAVA SOCIJALNOG OSIGURANJA

Okolnost da osoba boluje od maligne bolesti ne znači automatski da može ostvariti pravo na bilo kakvu naknadu iz sustava socijalne skrbi.

Zakon o socijalnoj skrbi propisuje posebne uvjete koje osoba mora ispunjavati da bi ostvarila pravo na jednu ili više vrsta naknada iz sustava socijalne skrbi.

Koje sve naknade i/ili usluge iz sustava socijalne skrbi postoje?

Naknade u sustavu socijalne skrbi su²⁰:

1. zajamčena minimalna naknada
2. naknada za troškove stanovanja
3. naknada za ugroženog kupca energenata
4. naknada za osobne potrebe
5. jednokratna naknada
6. naknada za pogrebne troškove
7. naknada za redovito studiranje
8. plaćanje troškova smještaja u učeničkom domu
9. osobna invalidnina
10. doplatak za pomoć i njegu
11. status roditelja njegovatelja ili status njegovatelja
12. naknada za troškove prijevoza zbog školovanja.

Socijalne usluge obuhvaćaju aktivnosti namijenjene prepoznavanju, sprječavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihova života u zajednici.

Socijalne usluge su²¹:

1. prva socijalna usluga;
2. usluga sveobuhvatne procjene i planiranja;
3. savjetovanje;
4. stručna procjena;
5. psihosocijalno savjetovanje;
6. socijalno mentorstvo;
7. obiteljska medijacija;
8. psihosocijalni tretman radi prevencije nasilničkog ponašanja;
9. psihosocijalna podrška;
10. rana razvojna podrška;
11. pomoć pri uključivanju u programe odgoja i redovitog obrazovanja;

²⁰ Članak 21. Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23.);

²¹ Članak 71. Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23.)

12. pomoć u kući;
13. boravak;
14. organizirano stanovanje i
15. smještaj.

Kome se mogu obratiti radi ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi?

Ovisno o vrsti pomoći koja vam je potrebna, svoja prava iz ovog sustava možete ostvariti putem:

- a) neke od ustanova socijalne skrbi:
  - Hrvatskog zavoda za socijalni rad;
  - domova socijalne skrbi / centri za pružanje usluga u zajednici;
  - centara za pomoć i njegu;
- b) udomiteljskih obitelji;
- c) obiteljskih domova;
- d) udruga, vjerskih zajednica, obrtnika i drugih pravnih osoba;
- e) fizičkih osoba koje obavljaju profesionalnu djelatnost, savjetovališta;
- f) jedinica lokalne i područne samouprave koje su dužne u svom proračunu osigurati sredstva za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi.

O priznavanju prava na naknade u sustavu socijalne skrbi rješenjem odlučuje nadležni Zavod za socijalni rad prema mjestu Vašeg prebivališta, dok naknadu za troškove stanovanja priznaje jedinica lokalne samouprave i Grad Zagreb.

U slučaju da niste sigurni tko je nadležan za odlučivanje o Vašem zahtjevu za odgovarajuću naknadu i/ili uslugu iz sustava socijalne skrbi, najbolje je da se s Vašim upitom obratite nadležnom Zavodu za socijalni rad, a koji bi Vas trebao uputiti na nadležno tijelo.

Što ako nisam zadovoljan s odlukom centra za socijalnu skrb i procjenom ispunjavam li uvjete?

U slučaju nezadovoljstva rješenjem Zavoda za socijalnu skrb odnosno jedinice lokalne samouprave kojim se odlučuje o nekom od Vaših prethodno navedenih socijalnih prava, možete izjavu žalbu.

Bitno je navesti da izjavljivanje takve žalbe ne odgađa izvršenje rješenja s kojim ste nezadovoljni.

Svakako Vam savjetujemo da se, ako ste to u mogućnosti, Zavodu za socijalnu skrb i drugim nadležnim tijelima obraćate pismeno i inzistirate na njihovom pisanom odgovoru, a sve kako bi se izbjegao eventualni nesporazum zbog usmene komunikacije, odnosno kako bi u slučaju potrebe imali pisani trag o obavijesti i/ili informaciji koju ste zaprimili od tijela nadležnih za odlučivanje o Vašim pravima.

Što ako nisam zadovoljan radom djelatnika centra za socijalnu skrb²²?

Ako niste zadovoljni postupanjem ili propuštanjem postupanja osobe u djelatnosti socijalne skrbi imate pravo podnijeti pritužbu ravnatelju ustanove socijalne skrbi čiji je osnivač Republika Hrvatska.

Ravnatelj ustanove socijalne skrbi dužan je bez odgađanja postupiti po pritužbi i pisanim putem Vas obavijestiti o utvrđenom odnosno o poduzetim mjerama najkasnije u roku od 15 dana od dana podnošenja pritužbe.

Ako niste zadovoljni poduzetim mjerama i odgovorom ravnatelja ustanove socijalne skrbi, imate pravo podnijeti pritužbu nadležnom Ministarstvu u roku od 15 dana od dana zaprimanja obavijesti.

Takva pritužba bi trebala biti razumljiva te bi trebala sadržavati najmanje:

- ime, prezime i adresu podnositelja;
- mjesto, vrijeme i opis pružene usluge, postupanja ili propuštanja postupanja kojima su povrijeđena prava ili pravni interes;
- potpis podnositelja.

Ministarstvo Vas je dužno o utvrđenom stanju, kao i o poduzetim mjerama izvijestiti u roku od 30 dana od dana zaprimanja pritužbe

Ako niste zadovoljni ni odlukom Ministarstva, na takvu odluku možete također podnijeti pritužbu, a o čemu odlučuje Povjerenstvo²³.

Odluka Povjerenstva dostavlja se podnositelju pritužbe (Vama), ravnatelju ustanove socijalne skrbi i Ministarstvu. Ako Povjerenstvo utvrdi da je pritužba osnovana, Ministarstvo je dužno ponovno odlučivati o osnovanosti pritužbe te je o utvrđenom, kao i o poduzetim mjerama dužno izvijestiti Vas kao podnositelja pritužbe u roku od 30 dana od dana zaprimanja odluke Povjerenstva, ustanovu socijalne skrbi i Povjerenstvo.²⁴

Što je to zajamčena minimalna naknada i kako je mogu ostvariti?

Zajamčena minimalna naknada je naknada koja se priznaje samcu ili kućanstvu koje nema dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, pod uvjetima i u iznosu propisanom važećim Zakonom o socijalnoj skrbi (npr. da osoba nema sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba te da ih ne može osigurati po osnovi svog prihoda ili prihoda članova kućanstva ili obveznika uzdržavanja, prodaje ili najma stana, kuće koji se ne koristi za stanovanje, a u vlasništvu je samca ili člana kućanstva i slično).

²² Članak 147. Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23.)

²³ Članak 150. Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23.)

²⁴ Članak 157. Zakona o socijalnoj skrbi ("Narodne novine" br. 18/22., 46/22., 119/22., 71/23.)

Vlada RH svake godine utvrđuje visinu osnovice na temelju koje se izračunava iznos zajamčene minimalne naknade. Sukladno odluci Vlade RH, osnovica za izračun iznosa zajamčene minimalne naknade u sustavu socijalne skrbi u trenutku sastava ovog vodiča iznosi: 132,73 EUR / 1.000,00 HRK

Zajamčena minimalna naknada za samca iznosi 100 % osnovice za radno sposobnog samca (cca 132,73 EUR), a 130% osnovice za stariju osobu i osobu potpuno nesposobnu za rad (cca 172,5 EUR).

Što je to naknada za troškove stanovanja i kako je mogu ostvariti?

Naknada za troškove stanovanja jest naknada koja se priznaje korisniku zajamčene minimalne naknade.

Naknada za troškove stanovanja ne priznaje se beskućniku koji se nalazi u prenoćištu, prihvatilištu ili mu je priznata usluga smještaja u organiziranom stanovanju, žrtvi nasilja u obitelji i žrtvi trgovanja ljudima kojoj je priznata usluga smještaja u kriznim situacijama.

Troškovi stanovanja odnose se na najamninu, komunalne naknade, troškove grijanja, vodne usluge te troškove koji su nastali zbog radova na povećanju energetske učinkovitosti zgrade.

Jedinica lokalne samouprave dužna je korisnicima prava na zajamčenu minimalnu naknadu priznati pravo na troškove stanovanja u visini od najmanje 30 % iznosa zajamčene minimalne naknade priznate samcu odnosno kućanstvu, osim ako su troškovi stanovanja manji od 30 % iznosa zajamčene minimalne naknade, kada se pravo na naknadu za troškove stanovanja priznaje u iznosu stvarnih troškova stanovanja.

Što je to jednokratna naknada i kako je mogu ostvariti?

Jednokratna naknada je naknada koja se priznaje samcu ili kućanstvu koje zbog podmirenja izvanrednih troškova nastalih zbog trenutačnih životnih okolnosti (rođenja ili obrazovanja djeteta, bolesti ili smrti člana obitelji, prirodne nepogode i slično) nije u mogućnosti podmiriti osnovne životne potrebe.

Pravo na jednokratnu naknadu može se, među ostalim, priznati:

- i) radi nabave osnovnih predmeta u kućanstvu ili nabave nužne odjeće ili obuće ako se nabava nužnih predmeta u kućanstvu odnosno odjeće i obuće ne može osigurati putem humanitarnih organizacija;
- ii) djetetu ili mlađoj punoljetnoj osobi polazniku srednje škole koji je korisnik prava na uslugu smještaja u udomiteljskoj obitelji za kupnju obveznih školskih udžbenika, ako to pravo ne ostvaruje po drugoj osnovi;

iii) korisniku smještaja u kriznim situacijama radi naknade troškova prijevoza u mjesto prebivališta, vlastitu ili udomiteljsku obitelj, dom socijalne skrbi, kod drugog pružatelja usluge odnosno u drugu ustanovu ili

iv) korisniku usluge smještaja ili organiziranog stanovanja u slučaju trenutačne potrebe koja ne može biti zadovoljena u okviru usluge smještaja ili organiziranog stanovanja.

Ukupan iznos priznatih jednokratnih naknada u jednoj kalendarskoj godini može iznositi najviše 500 % osnovice za samca (cca 332 EUR), odnosno 700 % osnovice za kućanstvo (cca 464,8 EUR).

Sukladno odluci Vlade RH, osnovica za izračun iznosa drugih naknada u sustavu socijalne skrbi u trenutku sastava ovog vodiča iznosi 66,4 EUR (500,00 HRK).

U osobito opravdanim slučajevima, kada to zahtijevaju životne okolnosti u kojima se korisnik našao, Zavod može jednom godišnje priznati jednokratnu naknadu u iznosu do 1327,23 eura.

Jednokratna naknada može se isplatiti i u naravi ako se na temelju utvrđenih okolnosti ocijeni ili se može osnovano pretpostaviti da korisnik naknadu neće koristiti namjenski.

Što je to osobna invalidnina i kako je mogu ostvariti?

Pravo na osobnu invalidninu priznaje se djetetu i osobi kod koje je utvrđen četvrti stupanj težine invaliditeta – oštećenja funkcionalnih sposobnosti prema propisima o vještačenju i metodologijama vještačenja, a u svrhu zadovoljavanja životnih potreba za uključivanje u svakodnevni život zajednice te iznosi 350 % osnovice.

Sukladno odluci Vlade RH, osnovica za izračun iznosa drugih naknada u sustavu socijalne skrbi u trenutku sastava ovog vodiča iznosi 66,4 EUR (500,00 HRK). Dakle, naknada za osobnu invalidninu iznosi cca 232,26 EUR (1.750,00 HRK).

Pravo na osobnu invalidninu ne priznaje se:

- osobi kojoj je priznata usluga smještaja ili organiziranog stanovanja sukladno odredbama Zakona o socijalnoj skrbi ili drugim propisima;
- osobi koja osobnu invalidninu ostvaruje prema drugim propisima;
- osobi koja doplatu za pomoć i njegu ostvaruje prema Zakonu o socijalnoj skrbi ili drugim propisima;

Korisniku prava na osobnu invalidninu koji boravi u inozemstvu u neprekidnom trajanju duljem od šest mjeseci pravo na osobnu invalidninu miruje.

Potencijalni korisnik podnosi zahtjev za ostvarivanje osobne invalidnine Hrvatskom zavodu za socijalni rad.

Osobu se upućuje na vještačenje u Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Pravo se ostvaruje na temelju rješenja nadležnog zavoda za socijalni rad prema prebivalištu korisnika.

Pravo se priznaje s danom podnošenja zahtjeva ili pokretanja postupka po službenoj dužnosti.

Koja ja razlika između osobne invalidnine i invalidske mirovine?

Kao što je to prethodno navedeno, **osobna invalidnina** je pravo koje dolazi iz područja socijalne skrbi i kao takvo regulirano je Zakonom o socijalnoj skrbi, koji je propisao kriterije za ostvarivanje tog prava, kao i postupak ostvarivanja.

Zahtjev za osobnu invalidninu se podnosi Hrvatskom zavodu za socijalni rad. Zahtjev se dostavlja Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koji, na temelju nalaza i mišljenja vještačenja, donose rješenje o priznavanju/nepriznavanju prava na osobnu invalidninu.

Osobna invalidnina je određena u fiksnom iznosu (350% osnovice = cca 232,26 EUR/1.750,00 HRK) i jednaka je za sve osobe koji ostvaruju to pravo.

S druge strane, **invalidska mirovina** je regulirana Zakonom o mirovinskom osiguranju²⁵.

Navedenim zakonom propisani su uvjeti i način ostvarivanja invalidske mirovine. Za razliku od osobne invalidnine koji se pokreće pred Hrvatskim zavodom za socijalni rad, postupak za ostvarivanje invalidske mirovine pokreće se pred HZMO-om koji zahtjev upućuje na vještačenje Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koji, na temelju nalaza i mišljenja, donosi rješenje o priznavanju/nepriznavanju prava na invalidsku mirovinu

Invalidska mirovina se određuje individualno, odnosno za svakog korisnika posebno i ovisi o svim okolnostima vezanima uz konkretnog korisnika mirovine. Dakle, nije riječ o fiksnom novčanom iznosu kao što je to slučaj kod osobne invalidnine.

Radi boljeg razumijevanja, upućujemo na tablicu u nastavku u kojem su navedene osnovne razlike osobne invalidnine i invalidske mirovine:

	OSOBNA INVALIDNINA	INVALIDSKA MIROVINA
Mjerodavan (krovni) propis	Zakon o socijalnoj skrbi	Zakon o mirovinskom osiguranju

²⁵ Zakon o mirovinskom osiguranju ("Narodne novine" br. 157/13., 151/14., 33/15., 93/15., 120/16., 18/18., 62/18., 115/18., 102/19., 84/21., 119/22.)

Nadležno tijelo	Hrvatski zavod za socijalni rad	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (HZMO).
Naknada	jednaka za sve korisnike, cca 232,26 EUR/1.750,00 HRK	individualna, ovisi o svim okolnostima slučaja
Postupak	Pokreće se pred Hrvatskim zavodom za socijalni rad. Nadležna podružnica Hrvatskog zavoda za socijalni rad zahtjev upućuje na vještačenje u Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koji, na temelju nalaza i mišljenja vještačenja, donose rješenje o priznavanju/nepriznavanju prava na osobnu invalidninu.	Pokreće se pred Hrvatskim zavodom za mirovinsko osiguranje (HZMO). HZMO zahtjev upućuje na vještačenje Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koji, na temelju nalaza i mišljenja, donosi rješenje o priznavanju/nepriznavanju prava na invalidsku mirovinu

4. RADNA PRAVA

Kako mogu znati koja su sve moja prava kao radnika?

Osnovna prava i obveze Vašeg radnog odnosa trebali bi biti uređeni ugovorom o radu koji ste sklopili s poslodavcem.

Pored ugovora o radu, moguće je i da je Vaš radni odnos uređen kolektivnim ugovorom i/ili određenim internim pravilnicima poslodavca (primjerice Pravilnik o radu, Pravilnik o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta i sl.).

Za sva pitanja koja nisu ugovorom o radu, Kolektivnim ugovorom i/ili internim Pravilnicima/aktima poslodavca, primjenjuje se Zakon o radu.

Što ako su moja prava i obveze različito regulirani u ugovoru o radu i internom pravilniku poslodavca, Kolektivnom ugovoru ili Zakonu o radu?

U takvom slučaju primjenjuje odredba koja je za Vas kao radnika najpovoljnija.

Naime, Zakonom o radu propisano je načelo primjene najpovoljnije prava za radnika. To znači da ako je neko pravo iz radnog odnosa različito uređeno ugovorom o radu, pravilnikom o radu, sporazumom sklopljenim između radničkog vijeća i poslodavca, kolektivnim ugovorom ili zakonom, primjenjuje se za radnika najpovoljnije pravo, osim ako nije izričito zakonom drugačije propisano.²⁶

Primjerice, ako u Ugovoru o radu piše da Vaše pravo na puni godišnji odmor za puno radno vrijeme iznosi tri tjedna, a Zakonom o radu je propisano da je minimalno trajanje takvog godišnjeg odmora četiri tjedna, onda neovisno o tome što ste vi potpisali Ugovor o radu u kojem "pristajete" na tri tjedna godišnjeg odmora, imate pravo na četiri tjedna godišnjeg odmora jer je to zakonski minimum.

Što se događa s mojim godišnjim odmorom dok sam na bolovanju?

Pravo na godišnji odmor ostvarujete i ako se nalazite na bolovanju.

Primjerice, ako se cijelu godinu nalazite na bolovanju, za tu godinu ostvarujete pravo na puni godišnji odmor kao da ste radili.

Međutim, ako zbog bolovanja tijekom godine niste bili u mogućnosti koristiti ostvareni godišnji odmor, isti možete iskoristiti najkasnije do 30. lipnja sljedeće kalendarske godine. Dakle, ako ste primjerice cijelu 2023. godinu proveli na bolovanju, Vaš godišnji odmor iz 2023. godine možete iskoristiti najkasnije do 30. lipnja 2024. godine.

²⁶ Članak 9. stavak 3. Zakona o radu ("Narodne novine" br. 93/14., 127/17., 98/19., 151/22., 64/23.).

Bitno je napomenuti da se u tekućoj godini može iskoristiti samo neiskorišteni godišnji odmor iz prethodne kalendarske godine koja je prethodila povratku na rad. Dakle, ako ste bili na bolovanju cijelu 2022. i 2023. godinu te se 2024. godine vratite na posao, onda u 2024. godini (godini kad ste se vratiti na rad) može iskoristiti samo neiskorišteni godišnji odmor iz 2023. godine, dok bi Vam neiskorišteni godišnji odmor iz 2022. godine propao (budući da ga je sukladno trenutno važećem Zakonu o radu moguće iskoristiti najkasnije do 30. lipnja 2023. godine).

Ako Vam se dogodi da za vrijeme trajanja godišnjeg odmora morate "otvoriti" bolovanje, predlažemo da o tome bez odgode obavijestite poslodavca. Tada bi Vam poslodavac trebao prekinuti godišnji odmor te bi neiskorišteni dio godišnjeg odmora imali pravo iskoristiti po povratku na rad, a najkasnije do 30. lipnja naredne kalendarske godine kako je to prethodno i navedeno.

Radnik na godišnjem odmoru ostvaruje pravo na naknadu plaće. Naknada plaće se određuje Ugovorom o radu i/ili internim aktima poslodavca, ali ne smije biti određena u manjem iznosu od visine njegove prosječne mjesečne plaće u prethodna tri mjeseca (uračunavajući sva primanja u novcu i naravi koja predstavljaju naknadu za rad). Ako ste mjesece koje prethodne Vašem godišnjem odmoru proveli na bolovanju, isto ne bi trebalo utjecati na visinu naknade plaće za vrijeme godišnjeg odmora, a sve budući da se ona prema mišljenju Ministarstva rada određuje prema visini plaće koju bi radnik primio kao da je radio, a ne prema visini naknade plaće koju je radnik ostvario za vrijeme bolovanja.

Primjerice, ako je Vaša plaća prije bolovanja bila neto 1.000,00 EUR te da ste takvu plaću ostvariti za prva tri mjeseca 2023. godine (od siječnja do travnja). Nakon toga otvorite bolovanje i budete na bolovanju iduća četiri mjeseca 2023. godine (do travnja do kolovoza). Za vrijeme bolovanja isplaćena Vam je naknada plaće u iznosu od neto 700,00 EUR. U kolovozu se vratite na rad i koristiti godišnji odmor. Za izračun naknade plaće za vrijeme godišnjeg odmora trebali bi se uzeti mjeseci s početka godine, odnosno iznosi kao ste radili. Dakle, naknada za puni godišnji odmor u trajanju od 4 tjedna trebala bi iznositi neto 1.000,00 EUR.

Mogu li dobiti otkaz dok sam na bolovanju?

Da. Radnik može dobiti otkaz neovisno o tome što je na bolovanju, osim ako nije riječ o bolovanju zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti.

Međutim, otkazni rok ne teče za vrijeme bolovanja. To znači da ako ste trenutno na bolovanju i poslodavac Vam primjerice da poslovno uvjetovani otkaz u kojem stoji da imate pravo na mjesec dana otkaznog roka, takav otkazni rok će početi teći tek kad Vam završi bolovanje. Pritom je nebitno je li Vas poslodavac oslobodio obveze rada za vrijeme bolovanja.

Iznimno, otkazni rok teče za vrijeme razdoblja bolovanja radnika kojem je poslodavac prije početka toga razdoblja otkazao ugovor o radu i tom odlukom radnika u otkaznom roku oslobodio obveze rada, osim ako kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu nije drukčije uređeno.²⁷

Osiguraniku kojem je za vrijeme razdoblja bolovanja prestao radni odnos, naknada plaće pripada još najviše 30 dana računajući od dana prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom i to pod uvjetom da mu je izabrani doktor otvorio bolovanje najmanje 15 dana prije dana prestanka radnog odnosa te da je u vrijeme prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom imao pravo na naknadu plaće u skladu sa zakonom.²⁸

Konačno, bitno je navesti da iako radnik može dobiti otkaz **za vrijeme bolovanja**, radnik ne može dobiti otkaz **zbog** bolovanja. Naime, privremena nenazočnost na radu zbog bolesti ili ozljede nije opravdani razlog za otkaz ugovora o radu.

Može li mi isteći ugovor o radu na određeno vrijeme dok sam na bolovanju?

Da, okolnost da ste na bolovanju ne sprječava da Vam ugovor o radu na određeno vrijeme istekne te Vam ga poslodavac nije dužan produžiti.

Što ako poslodavac prestane postojati dok sam na bolovanju?

U tom slučaju Vam prestaje radni odnos.

Jednako kao i kod otkaza ugovora o radu, pripada Vam naknada plaće još najviše 30 dana računajući od dana prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom i to pod uvjetom da Vam je izabrani doktor otvorio bolovanje najmanje 15 dana prije dana prestanka radnog odnosa te da ste u vrijeme prestanka radnog odnosa, odnosno obavljanja djelatnosti osobnim radom imali pravo na naknadu plaće u skladu sa zakonom.

Što ako mi se zbog zloćudne bolesti smanji radna sposobnost i više nisam sposoban vratiti se na posao i obavljati iste poslove?²⁹

Ako kod radnika postoji smanjenje radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost, smanjenje radne sposobnosti uz djelomični gubitak radne sposobnosti ili neposredna opasnost od nastanka smanjenja radne sposobnosti koju je utvrdilo ovlašteno tijelo u skladu s posebnim propisom, poslodavac je dužan, uzimajući u obzir nalaz i mišljenje toga tijela, ponuditi radniku sklapanje ugovora o radu za obavljanje poslova za koje je radno sposoban, koji moraju, što je više moguće odgovarati poslovima na kojima je radnik prethodno radio.

²⁷ Članak 121. Zakona o radu ("Narodne novine" br. 93/14., 127/17., 98/19., 151/22., 64/23.).

²⁸ Članak 51. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 80/13., 137/13., 98/19., 33/23.).

²⁹ Članak 41. Zakona o radu ("Narodne novine" br. 93/14., 127/17., 98/19., 151/22., 64/23.).

Radi osiguranja takvih poslova, poslodavac je dužan prilagoditi poslove sposobnostima radnika, izmijeniti raspored radnog vremena, odnosno poduzeti druge mjere da radniku osigura odgovarajuće poslove.

Ako je poslodavac poduzeo sve takve mjere, a ne može radniku osigurati odgovarajuće poslove, odnosno ako je radnik odbio ponudu za sklapanje ugovora o radu za obavljanje poslova koji odgovaraju njegovim sposobnostima u skladu s nalazom i mišljenjem ovlaštenog tijela, poslodavac radniku može otkazati ugovor o radu uz suglasnost radničkog vijeća.

Bitno je napomenuti da u eventualnom sporu između poslodavca i radnika, samo je doktor specijalist medicine rada nadležan ocijeniti jesu li prethodno navedeni poslovi koje je poslodavac ponudio radniku odgovarajući.

5. DRUGA PRAVA

a) *Prava sukladno Zakonu o pravu na besplatnu pravnu pomoć*

a. *i) Tko su korisnici besplatne pravne pomoći sukladno Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći?*

Korisnici pravne pomoći u smislu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći:

- hrvatski državljani;
- dijete koje nema hrvatsko državljanstvo i zatečeno je u Republici Hrvatskoj bez pratnje odrasle osobe odgovorne prema zakonu;
- stranci na privremenom boravku pod uvjetom uzajamnosti i stranci na stalnom boravku;
- stranci pod privremenom zaštitom;
- stranci koji nezakonito borave i stranci na kratkotrajnom boravku u postupcima donošenja rješenja o protjerivanju ili rješenja o povratku;
- tražitelji azila, azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom te članovi njihovih obitelji koji zakonito borave u Republici Hrvatskoj, u postupcima u kojima im pravna pomoć nije osigurana posebnim zakonom.³⁰

a. *ii) Tko su pružatelji besplatne pravne pomoći?*

Primarnu pravnu pomoć pružaju upravna tijela, ovlaštene udruge i pravne klinike.

Sekundarnu pravnu pomoć pružaju odvjetnici.

a. *iii) Koja je razlika između primarne i sekundarne pravne pomoći?*

Primarna pravna pomoć obuhvaća:

- a) opću pravnu informaciju
- b) pravni savjet
- c) sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela
- d) zastupanje u postupcima pred javnopravnim tijelima
- e) pravnu pomoć u izvansudskom mirnom rješenju spora.

dok s druge strane, *sekundarna pravna pomoć* obuhvaća:

- a) pravni savjet
  - b) sastavljanje podnesaka u postupku zaštite prava radnika pred poslodavcem
  - c) sastavljanje podnesaka u sudskim postupcima
  - d) zastupanje u sudskim postupcima
  - e) pravnu pomoć u mirnom rješenju spora.
- (2) Sekundarna pravna pomoć obuhvaća i:
- a) oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka
  - b) oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi.

³⁰ Članak 5. Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći ("Narodne novine" br. 143/13., 98/19.)

a. iv) Koje su pretpostavke za ostvarivanje primarne pravne pomoći?

Primarna pravna pomoć može se pružiti u svakoj pravnoj stvari:

- a) ako podnositelj zahtjeva sam ne raspolaže dovoljnim znanjem i sposobnošću da svoje pravo ostvari;
- b) ako podnositelju zahtjeva pravna pomoć nije osigurana na temelju posebnih propisa;
- c) ako podneseni zahtjev nije očito neosnovan i
- d) ako su materijalne prilike podnositelja zahtjeva takve da bi plaćanje stručne pravne pomoći moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva.

Postupak za ostvarivanje primarne pravne pomoći pokreće se izravnim obraćanjem nekom od pružatelja primarne pravne pomoći.

a. v) Koje su pretpostavke za ostvarivanje sekundarne pravne pomoći?

Sekundarna pravna pomoć može se odobriti:

- a) ako se radi o složenijem postupku u kontekstu vrste postupaka za koje se može ostvariti sekundarna pravna pomoć (vidi u nastavku);
- b) ako se podnositelj zahtjeva nema sposobnosti sam zastupati;
- c) ako su materijalne prilike podnositelja zahtjeva takve da bi plaćanje potrebne stručne pravne pomoći moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva, u skladu s posebnim uvjetima imovinskog stanja koje mora ispunjavati podnositelj;
- d) ako se ne radi o obijesnom parničanju;
- e) ako u posljednjih šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva nije odbijen zahtjev podnositelja zbog namjernog davanja netočnih podataka i
- f) ako podnositelju zahtjeva pravna pomoć nije osigurana na temelju posebnih propisa.

S obzirom na vrstu postupka, sekundarna pravna pomoć može se odobriti u sljedećim postupcima:

- a) u svezi sa stvarnim pravima, osim zemljišnoknjižnih postupaka;
- b) iz radnih odnosa;
- c) iz obiteljskih odnosa, osim u postupcima sporazumnog razvoda braka u kojima bračni drugovi nemaju maloljetnu zajedničku ili posvojenu djecu ili djecu nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti;
- d) ovršnim postupcima i postupcima osiguranja kada je riječ o prisilnom ostvarenju ili osiguranju tražbine koja proizlazi iz postupka za koji se prema odredbama ovoga Zakona može odobriti pravna pomoć;
- e) mirnog rješenja spora;
- f) iznimno, u svim ostalim upravnim i građanskim sudskim postupcima kada takva potreba proizlazi iz konkretnih životnih okolnosti podnositelja zahtjeva i članova kućanstva, a u skladu s temeljnom svrhom ovoga Zakona.

Sekundarna pravna pomoć može uključivati i oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka i oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi, ako su materijalne prilike podnositelja zahtjeva takve da bi plaćanje sudskih pristojbi moglo ugroziti uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva, a sve u skladu s uvjetima imovinskog stanja koje mora ispunjavati podnositelj.

a. vi) Koje imovinske uvjete osoba mora imati da bi ostvarila pravo na sekundarnu pravnu pomoć?

Sekundarna pravna pomoć odobrit će se osobi:

- a) ako ukupni prihodi podnositelja i članova kućanstva mjesečno ne prelaze po članu kućanstva iznos proračunske osnovice i
- b) ako ukupna vrijednost imovine u vlasništvu podnositelja zahtjeva i članova kućanstva ne prelazi iznos od 60 proračunskih osnovica.

Pravna pomoć odobrit će se i ako nisu ispunjene prethodne pretpostavke

- ako podnositelj zahtjeva iz objektivnih razloga ne može raspolagati ukupnim prihodima i imovinom i
- ako dio ukupnih prihoda i imovine kojim podnositelj zahtjeva može raspolagati ne prelazi prethodno navedene iznose;

Objektivnim razlozima smatrat će se osobito postojanje izvanrednih troškova liječenja podnositelja zahtjeva ili članova kućanstva koji nisu obuhvaćeni zdravstvenim osiguranjem, troškovi ortopedskih pomagala, rehabilitacije i drugih usluga koje osobama s invaliditetom nisu osigurani zdravstvenim osiguranjem, troškovi obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju, ostali troškovi nastali kao posljedica više sile (požar, potres, poplava i slično) i vlasništvo imovine koja se ne može unovčiti ili je njezino unovčenje teško provedivo.

Pri odobravanju pravne pomoći, imovno stanje podnositelja zahtjeva utvrđuje se za dvanaest mjeseci prije početka mjeseca u kojem se zahtjev podnosi.

Ukupni prihodi podnositelja zahtjeva i članova njegovog kućanstva, koji su ostvareni u razdoblju od dvanaest mjeseci prije početka mjeseca u kojem se zahtjev podnosi, obračunat će se u razmjernim dijelovima (1/12).

Pri utvrđivanju imovnog stanja ne uzimaju se u obzir:

- ukupni prihodi i imovina počinitelja nasilja u obitelji ako je podnositelj zahtjeva žrtva toga nasilja
- ukupni prihodi i imovina članova kućanstva koji sudjeluju u postupku kao protivnici podnositelja zahtjeva ili je njihov interes u suprotnosti s interesom podnositelja zahtjeva
- dio nekretnine u kojoj živi podnositelj zahtjeva nužan za ostvarenje osnovnih životnih potreba podnositelja zahtjeva i članova kućanstva, ako je u njegovom vlasništvu ili u vlasništvu članova kućanstva
- vrijednost dijela nekretnine koja služi za obavljanje poslovne djelatnosti nužnog za osiguranje minimalnih uvjeta za uzdržavanje podnositelja zahtjeva i članova kućanstva
- predmeti izuzeti od ovrhe na temelju općeg propisa kojim se uređuje ovršni postupak
- potpore zbog zbrinjavanja ratnih invalida i članova obitelji smrtno stradalih zatočenih ili nestalih hrvatskih branitelja iz Domovinskoga rata
- doplatak za djecu i novčani primici za opremu novorođenog djeteta
- potpore zbog uništenja i oštećenja imovine zbog elementarnih nepogoda
- potpore zbog uništenja i oštećenja imovine zbog ratnih događaja

- potpore za slučaj smrti radnika, potpore u slučaju smrti člana kućanstva radnika i potpore zbog neprekidnog bolovanja radnika, na koje se ne plaća porez na dohodak do iznosa propisanih poreznim propisom.

a. vii) Kad osoba može ostvariti pravo na sekundarnu pravnu pomoć bez utvrđivanja imovinskog stanja?

Sekundarna pravna pomoć odobrit će se bez utvrđivanja imovnog stanja ako je podnositelj zahtjeva:

- a) dijete u postupku radi ostvarivanja prava na uzdržavanje;
- b) žrtva kaznenog djela nasilja u postupku radi ostvarivanja prava na naknadu štete koja je počinjenjem kaznenog djela prouzročena;
- c) osoba koja je korisnik pomoći za uzdržavanje u skladu s posebnim propisima kojima je uređeno ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi ili
- d) osoba kojoj je korisnik prava na opskrbninu prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji i Zakonu o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata.

a. viii) Koji je postupak radi ostvarivanja prava na sekundarnu pravnu pomoć?

Postupak za odobravanje sekundarne pravne pomoći pokreće se podnošenjem zahtjeva nadležnom upravnom tijelu.

Zahtjev se podnosi na propisanom obrascu, čiji je sastavni dio suglasnost podnositelja zahtjeva i članova kućanstva o dopuštenju uvida u sve podatke o ukupnim prihodima i imovini, u kojem će podnositelj zahtjeva potvrditi da su podaci koje je dao točni i potpuni.

O zahtjevu upravno tijelo odlučuje rješenjem.

Upravno tijelo je dužno odlučiti o zahtjevu u roku od 15 dana od dana podnošenja urednog zahtjeva. Iznimno, ako bi podnositelj zahtjeva zbog isteka roka izgubio pravo na poduzimanje radnje za koju je podnio zahtjev, upravno tijelo je dužno odlučiti o zahtjevu i u roku kraćem 15 dana, a koji podnositelju zahtjeva omogućava pravodobno poduzimanje radnje za koju je podnio zahtjev.

Podnositelj zahtjeva, odnosno korisnik pravne pomoći može protiv rješenja upravnog tijela izjaviti žalbu u roku od 15 dana od dana dostave rješenja, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. Žalba protiv dijela rješenja kojim nije odobrena pravna pomoć u punom opsegu ne odgađa korištenje odobrenog opsega pravne pomoći.

O žalbi odlučuje Ministarstvo najkasnije u roku od osam dana od dana primitka uredne žalbe. Protiv rješenja Ministarstva može se pokrenuti upravni spor.

b) Prava sukladno Zakonu o zaštiti prava pacijenata

b. i) Koja su prava pacijenata sukladno Zakonu o zaštiti prava pacijenata?

Sukladno Zakonu o zaštiti prava pacijenata, propisana su sljedeća prava pacijenata:

- Pravo na suodlučivanje;

- Pravo na obaviještenost;
- Pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka;
- Pravo na zaštitu pacijenta koji nije sposoban dati pristanak;
- Pravo na zaštitu pacijenta nad kojim se obavlja znanstveno istraživanje;
- Prava vezana uz zahvate na ljudskom genomu;
- Pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji;
- Pravo na povjerljivost;
- Pravo na održavanje osobnih kontakata;
- Pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove;
- Pravo na privatnost;
- Pravo na naknadu štete;

b. ii) Što u bitnome predstavlja pravo na suodlučivanje?

Pravo na suodlučivanje pacijenta obuhvaća pravo pacijenta na obaviještenost i pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka.

Pacijentovo pravo na suodlučivanje može se iznimno ograničiti samo kada je to opravdano njegovim zdravstvenim stanjem u slučajevima i na način posebno određenim ovim Zakonom.

b. iii) Što u bitnome predstavlja pravo na obaviještenost?

Pravo na obaviještenost sukladno Zakonu o zaštiti prava pacijenata obuhvaća znači da pacijent ima pravo na potpunu obaviještenost o:

- svome zdravstvenom stanju, uključujući medicinsku procjenu rezultata i ishoda određenoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka;
- preporučenim pregledima i zahvatima te planiranim datumima za njihovo obavljanje;
- mogućim prednostima i rizicima obavljanja ili neobavljanja preporučenih pregleda i zahvata;
- svome pravu na odlučivanje o preporučenim pregledima ili zahvatima;
- mogućim zamjenama za preporučene postupke;
- tijeku postupaka prilikom pružanja zdravstvene zaštite;
- daljnjem tijeku pružanja zdravstvene zaštite;
- preporučenom načinu života;
- pravima iz zdravstvenoga osiguranja i postupcima za ostvarivanje tih prava.

Pravo na obaviještenost ima i pacijent s umanjenom sposobnošću rasuđivanja, u skladu s dobi, odnosno s fizičkim, mentalnim i psihičkim stanjem.

Pacijent ima pravo dobiti obavijesti na način koji mu je razumljiv s obzirom na dob, obrazovanje i mentalne sposobnosti. Pacijenti s invaliditetom imaju pravo dobiti obavijesti u njima pristupačnom obliku.

Također, pacijent ima uvijek pravo tražiti drugo stručno mišljenje o svome zdravstvenom stanju.

Tijekom pružanja zdravstvene zaštite, nakon svakog pregleda i zahvata, pacijent ima pravo na obaviještenost o uspjehu, odnosno, neuspjehu i rezultatu pregleda ili zahvata kao i o

razlozima za eventualnu različitost tih rezultata od očekivanih.

Jednako tako, pacijent ima pravo biti upoznat s imenima te specijalizacijom osoba koje mu izravno pružaju zdravstvenu zaštitu.

b. iv) Što u bitnome predstavlja pravo na prihvaćanje ili odbijanje pojedinoga dijagnostičkog, odnosno terapijskog postupka te na zaštitu pacijenta koji nije sposoban dati pristanak?

Navedeno znači da pacijent ima pravo prihvatiti ili odbiti pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije čije bi nepoduzimanje ugrozilo život i zdravlje pacijenta ili izazvalo trajna oštećenja njegovoga zdravlja.

Prihvaćanje pojedinoga dijagnostičkog ili terapijskog postupka pacijent izražava potpisivanjem suglasnosti.

Slijepa osoba, gluha osoba koja ne zna čitati, nijema osoba koja ne zna pisati i gluhoslijepa osoba, prihvaća pojedini dijagnostički, odnosno terapijski postupak izjavom u obliku javnobilježničkog akta ili pred dva svjedoka iskazanom izjavom o imenovanju poslovno sposobne osobe koja će u njeno ime prihvaćati ili odbijati pojedini takav postupak.

Za pacijenta koji nije pri svijesti, za pacijenta s težom duševnom smetnjom te za poslovno nesposobnog ili maloljetnog pacijenta, osim u slučaju neodgodive medicinske intervencije, suglasnost potpisuje zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta.

Ukoliko su interesi pacijenata i njihovih zakonskih zastupnika, odnosno skrbnika suprotstavljeni, zdravstveni radnik je dužan odmah o tome obavijestiti nadležni centar za socijalnu skrb.

Ako se zbog hitne situacije ne može dobiti suglasnost zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika, pacijent će se podvrci dijagnostičkom, odnosno terapijskom postupku samo u slučaju kada bi zbog nepoduzimanja postupka bio neposredno ugrožen njegov život ili bi mu prijetila ozbiljna i neposredna opasnost od težeg oštećenja njegovoga zdravlja. Postupak se može provoditi bez pristanka zakonskog zastupnika, odnosno skrbnika pacijenta samo dok traje navedena opasnost.

b. v) Što u bitnome predstavlja pravo na zaštitu pacijenta nad kojim se obavlja znanstveno istraživanje?

Navedeno znači da za znanstveno istraživanje nad pacijentom i uključivanje pacijenta u medicinsku nastavu nužan je izričiti pristanak obaviještenog pacijenta.

Pristanak obaviještenog pacijenta je, u smislu ovoga Zakona, pisana, datirana i od pacijenta potpisana suglasnost za sudjelovanje u određenom znanstvenom istraživanju ili medicinskoj nastavi dana na temelju preciznih i na razumljiv način dokumentiranih obavijesti o prirodi, važnosti, posljedicama i rizicima ispitivanja.

Za poslovno nesposobnog ili maloljetnog pacijenta, pristanak daje njegov zakonski zastupnik ili skrbnik.

b. vi) Što u bitnome predstavljaju prava vezana uz zahvate na ljudskom genomu?

Takva prava jamče da se zahvat usmjeren na promjenu ljudskoga genoma može poduzeti samo za preventivne, dijagnostičke ili terapijske svrhe pod uvjetom da cilj promjene nije uvođenje bilo kakvih preinaka u genomu potomka pacijenta.

Testovi koji ukazuju na genetske bolesti ili služe za identifikaciju pacijenta, kao nositelja gena odgovornog za bolest ili za otkrivanje genetske dispozicije ili podložnosti na bolest, mogu se obavljati samo u zdravstvene svrhe ili radi znanstvenog istraživanja vezanog uz zdravstvene svrhe i uz odgovarajuće genetsko savjetovanje.

b. vii) Što u bitnome predstavlja pravo na pristup medicinskoj dokumentaciji?

U bitnome, pacijent ima pravo na pristup cjelokupnoj medicinskoj dokumentaciji koja se odnosi na dijagnostiku i liječenje njegove bolesti. Pacijent ima pravo o svome trošku zahtijevati i presliku takve medicinske dokumentacije.

U slučaju smrti pacijenta, ako to pacijent nije za života izrijekom zabranio, pravo na uvid u medicinsku dokumentaciju ima bračni drug pacijenta, izvanbračni drug, punoljetno dijete, roditelj, punoljetni brat ili sestra te zakonski zastupnik, odnosno skrbnik pacijenta. Takve osobe imaju također pravo o svom trošku zahtijevati presliku medicinske dokumentacije.

Eventualno protivljenje uvidu u medicinsku dokumentaciju pacijent mora dati u obliku pisane izjave solemnizirane od javnog bilježnika.

b. viii) Što u bitnome predstavlja pravo na povjerljivost?

Pacijent ima pravo na povjerljivost podataka koji se odnose na stanje njegova zdravlja sukladno propisima o čuvanju profesionalne tajne i zaštiti osobnih podataka.

Pacijent ima pravo dati usmenu ili pisanu izjavu o osobama koje mogu biti obaviještene o njegovu prijmu u stacionarnu zdravstvenu ustanovu kao i o njegovom zdravstvenom stanju.

Pacijent može imenovati i osobe kojima zabranjuje davanje tih podataka.

b. ix) Što u bitnome predstavlja pravo na održavanje osobnih kontakata?

Navedeno znači da tijekom boravka u stacionarnoj zdravstvenoj ustanovi pacijent ima pravo primanja posjetitelja sukladno kućnom redu zdravstvene ustanove te pravo zabraniti posjet određenoj osobi ili osobama.

b. x) Što u bitnome predstavlja pravo na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove?

Pacijent ima pravo samovoljno napustiti stacionarnu zdravstvenu ustanovu, osim u slučajevima propisanim posebnim zakonom i u slučajevima kada bi to štetilo njegovome zdravlju i zdravlju ili sigurnosti drugih osoba.

O namjeri napuštanja ustanove pacijent mora dati pisanu izjavu ili usmenu izjavu pred dva istovremeno nazočna svjedoka koji potpisuju izjavu o namjeri pacijenta da napusti ustanovu. Takva pisana izjava prilaže se u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

Podatak o samovoljnom napuštanju zdravstvene ustanove bez najave nadležan zdravstveni radnik obavezan je upisati u medicinsku dokumentaciju pacijenta.

b. xi) Što u bitnome predstavlja pravo na privatnost?

Navedeno pravo znači da pacijent pri pregledu, odnosno liječenju, a naročito prilikom pružanja osobne njege ima pravo na uvjete koji osiguravaju privatnost.

b. xii) Što u bitnome predstavlja pravo na naknadu štete?

Da pacijent ima pravo na naknadu štete sukladno općim propisima obveznoga prava, ako smatra da mu je liječenjem, odnosno drugim postupanjem zdravstvene ustanove nastala šteta.

c) Pravo na znak pristupačnosti radi korištenja parkirališnih mjesta za osobe s invaliditetom³¹

Znak pristupačnosti je međunarodni simbol pristupačnosti koji se sastoji od plavog kvadrata prekrivenog bijelom bojom sa stiliziranom slikom osobe u invalidskim kolicima.

Parkirališna karta za osobe s invaliditetom je javna isprava kojom se potvrđuje pravo na znak pristupačnosti te koja omogućava pravo na parkiranje vozila kojima se prevoze osobe s invaliditetom na parkirališno mjesto koje je za tu svrhu posebno obilježeno (dalje u ovom tekstu: parkirališna karta).

Pravo na parkirališnu kartu imaju osobe sa 80 ili više posto tjelesnog oštećenja, odnosno osobe koje imaju oštećenja donjih ekstremiteta 60 ili više posto. Da bi osoba imala pravo na parkirališnu kartu, ista mora biti upisana u Hrvatski registar osoba s invaliditetom te imati regulirano prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Parkirališnu kartu ne može koristiti osoba koja nije osoba s invaliditetom.

Parkirališna karta stavlja se u donji lijevi kut prednjeg vjetrobranskog stakla vozila na način da je cjelokupna prednja strana parkirališne karte vidljiva. Ukoliko podaci nisu vidljivi smatrat će se kako parkirališna karta nije istaknuta.

Zahtjev za izdavanje znaka pristupačnosti odnosno parkirališne karte podnosi osoba koja ispunjava sve prethodno navedene uvjete, a ako takva osoba nema postupovnu sposobnost, zahtjev u njezino ime može podnijeti njezin zakonsko zastupnik.

Zahtjev se podnosi prema mjestu prebivališta upravnom tijelu u županiji nadležnom za promet, odnosno upravnom tijelu Grada Zagreba nadležnom za promet, osobno ili putem pošte. Zahtjev se može podnijeti i elektronski putem sustava e-Građani.

d) Oslobođenje od plaćanja dopunskog zdravstvenog osiguranja

Za osigurane osobe s invaliditetom koje imaju 100% oštećenja organizma, odnosno

³¹ Pravilnik o uporabi parkirališne karte za osobe s invaliditetom ("Narodne novine" br. 139/21., 146/22., 34/23.). **Napomena:** Pravilnik je na snazi od 1.4.2023. godine, ali početak primjene određen tek od 17.12.2023. godine. Imajući u vidu trenutak sastava ovog Vodiča (rujan 2023. godine), smatralo se svrsishodnim navesti prava po aktu koji će se početi primjenjivati u mjesecu prosincu 2023. godine.

tjelesnog oštećenja prema posebnim propisima, osobe kod kojih je utvrđeno više vrsta oštećenja te osobe s tjelesnim ili mentalnim oštećenjem ili psihičkom bolešću zbog kojih ne mogu samostalno izvoditi aktivnosti primjerene životnoj dobi sukladno propisima o socijalnoj skrbi, sredstva za premiju dopunskoga zdravstvenog osiguranja koje provodi Zavod osiguravaju se u državnom proračunu.³²

e) Oslobođenje od plaćanja turističke pristojbe

Odredbom članka 5. Zakona o turističkoj pristojbi propisano je da turističku pristojbu nisu dužni platiti osobe s invaliditetom od 70 % i većim i jedan pratitelj.³³

f) Oslobođenje od poreza na cestovna vozila

Porez na cestovna vozila ne plaća se na vozila prilagođena za prijevoz osoba s invaliditetom.³⁴

Izradili:

Alen Lučić, pravni savjetnik u HPC-u

Josip Stipeljković, pravni savjetnik u HPC-u

U Zagrebu, rujan 2023.

³² Članak 14.a. Zakona o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju ("Narodne novine" br. 85/06., 150/08., 71/10., 53/20., 120/21., 23/23.)

³³ Članak 5. Zakona o turističkoj pristojbi ("Narodne novine" br. 52/19., 32/20., 42/20.)

³⁴ Članak 12. stavak 1. Zakon o lokalnim porezima ("Narodne novine" br. 115/16., 101/17., 114/22.)